

ČEKANKA - MOŽNÁ ALTERNATIVNÍ PLODINA

Ing. Jiří Diviš, CSc.

KATEDRA ROSTLINNÉ VÝROBY, JU ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA, ČESKÉ
BUDĚJOVICE

Čekanka (*Cichorium intybus* L.) byla dříve známá jako zelenina nebo léčivá rostlina. V polovině 18. století se v Evropě začala využívat jako náhražka za kávu a dodnes je u nás pěstována především k těmto účelům. Pokles zájmu u spotřebitele o tyto kávovinové výrobky přinesl pokles pěstitelských ploch čekanky.

V západní Evropě - především ve Francii je oblíbenou zeleninou, ale toto využití, které by dalo pěstování čekanky nový význam je u nás teprve v začátcích. Čekanka se v zimním období snadno rychle a poskytuje kvalitní zeleninu. Pěstování čekanky k těmto účelům dává možnost jejího využití jako alternativní plodiny pro malé plochy.

Čekanku je možné zákazníkovi nabídnout dvěma způsoby - jako čekankové puky nebo kořeny čekanky s návodem jako čekankové puky urychlit. Čekankové puky jsou kvalitní zeleninou, kde pro uplatnění a rozšíření této kvalitní a chutné zeleniny je nezbytně nutné udělat velmi mnoho v její propagaci mezi pěstiteli a spotřebiteli.

Pěstování čekanky

V současné době jsou k dispozici 3 české odrůdy salátové čekanky - DECEMA, FEBRA, MARTA, ale je možné koupit zahraniční - především francouzské - např. BEA, ZOOM F₁.

V osevním postupu si čekanku ceníme jako rostlinu s významnými fyto-sanitárními účinky na půdu. Můžeme ji pěstovat po všech plodinách. Čekanka zapleveluje půdu zbytky kořenů a tak při pěstování na větších plochách se jako vhodné následné plodiny ukázaly pícniny a okopaniny.

Čekanka v prvních růstových fázích roste pomalu. K vytvoření kořene pro rychlení ji postačuje hnojení chlévským hnojem v dávce 25-30 t.ha⁻¹. Osvědčilo se i zelené hnojení.

Pro čekanku nejsou vhodné půdy suché, písčité, půdy těžké na kterých se obtížně sklízí a studené, kdy se projevuje sklon k větvení a vybíhání do květu.

Na podzim je potřebné provést kvalitní zpracování půdy, s využitím podmítky a hlubší orby, která sníží zaplevelenost pozemku. To umožní minimální zpracování půdy na jaře a vytvoří se podmínky pro snadnou sklizeň.

Jarní příprava půdy nesmí vytvořit přepracovanou vrchní vrstvu. Čekanka velmi pomalu vzhází a nedostatek vody pro klíčení a vzejití spolu s nebezpečím vytvoření půdního škraloupu jsou pak příčinou špatných porostů.

Na dobře připravený záhon sejeme čekanku při trvalém prohřátí půdy nad 8°C - tj. druhá polovina dubna až polovina května v závislosti na podmínkách pěstování a průběhu počasí v ročníku. Časný výsev přináší nebezpečí výskytu kvetoucích rostlin v roce zásevu. Čekanku sejeme do hloubky 5-15 mm - ne hlouběji a dobře se vyvíjí při vzdálenosti řádku 350 mm. Lze volit i větší vzdálenost - v závislosti na mechanizaci, ale to přináší buď snížení počtu rostlin na hektar

nebo zkrácení vzdálenosti mezi rostlinami. Jednocení se provádí ve fázi 2-4 pravých listů na vzdálenost 100-150 mm. Vzdálenost řádku 350 mm zajišťuje hustotu porostu v rozmezí:

190 000 - 285 000	roślin na hektar
19 000 - 28 500	roślin na 10 arů
1 900 - 2 850	roślin na 1 ar
19 - 28	roślin na 1 m ² r

Porost udržujeme nezaplevelený. Je možné využít značkovací plodiny (ozimá řepka), kterou zlikvidujeme po vzejití čekanky. Řepka dává možnost kultivace před vzejitím čekanky. Sklizeň kořenů provedeme v polovině října. Listy odstraníme ukroucením nebo odříznutím, tak abychom nepoškodili vegetační vrchol (hlavu bulvy).

Skladujeme kořeny nepoškozené, dobře vyvinuté a nerozvětvené. Při skladování dbáme na relativní vlhkost 90-95 % (zabránění vysychání kořenů), teplotu 1-3°C (zabránění rašení) a větrání, aby nedošlo k rozvoji hnilob. Skladujeme v lískách, přepravkách, ale i v menších paletách pro snazší kontrolu zdravotního stavu kořenů, ale i pro snazší manipulaci.

Rychlení čekankových puků

Rychlení je možné hydroponií nebo v půdě. Rychlení v půdě je v porovnání s hydroponií méně náročné. K rychlení lze využít skleník, ale i rašelinou, substrátem nebo kompostem naplněnou nádobu. Jako nádobu lze použít přepravku nebo vědra. Do připravené zeminy vsadíme kořeny, zalejeme, zamezíme přístupu světla - přikryjeme černou fólií a dáme do místnosti s teplotou v rozmezí 10-15°C. Rychlost vytváření puků závisí na teplotě. V průběhu rychlení občas větráme a za 21-25 dnů se vytvoří puky o délce 100-130 mm, široké kolem 50 mm a o hmotnosti kolem 100 g. Odrůda DECEMA a BEA je vhodná na rychlení v období prosinec - leden. Odrůda FEBRA a MARTA je vhodná na rychlení v období leden až březen. Po 21-25 dnech sklízíme čekankové puky. Zákazníkovi lze nabídnout čekankové puky nebo kořeny s návodem jak puky čekanky rychlit.

Čekankové puky jsou zeleninou zimního období. Obsahují 93-96 % vody. Dále 100 g čerstvých puků čekanky obsahuje:

150 - 250 mg K	0,1 mg vitamín B1
20 - 25 mg Ca	0,2 mg vitamín B2
20 - 40 mg P	0,7 mg vitamín PP
3 - 15 mg Mg	1-10 mg vitamín C

Zajímavý je i obsah dusičnanů (NaNO₃), který je u čekankových puků nízký:

plodina	mg.kg ⁻¹
čekanka	100 - 300
salát	2 000 - 3 000
ředkvička	1 000 - 3 000
rajčata	50 - 200

Čekankové puky je vhodné konzumovat jako saláty, které se vyznačují mírně hořkou chutí. Na jemno rozkrájené puky, zalejeme sladkokyselým nálevem. Přidáme stolní olej, který zjemňuje chuť. Pro zmírnění hořké chuti je vhodné přidat buď cibuli, červenou řepu, jablka, je možné použít hořčici nebo vhodné koření do salátů.

Salát z čekankových puků je výborná příloha ke všem jídlům, je chutný a má svou typickou chuť. Každý, kdo to zkusí bude příjemně překvapen jak poměrně snadno a rychle lze získat v zimním období kvalitní zeleninu.